

Анастасія Солоневич: відчуття дому

Розмовляла Маргарита Швець

Допоки гуманістична місія українського кіномистецтва зазнає певного роду трансформацій, а Держкіно, замість фінансування актуальних картин, відповідних військовому часу, в українському павільйоні 76-го Каннського фестивалю влаштовує гендерні «дискусії», фільм, знятий за мізерні кошти україночку, став єдиним нашим фільмом у офіційному конкурсі короткого метру Канн. Стрічка «Як це було» Анастасії Солоневич та Дам'яна Коцура (Польща, Україна, 2023) фокусує погляд на ментальності українців – тих, хто поїхав, і тих, хто залишився, на суперечностях молодіжної культури, майже знищеної війною, на пошуках дівчиною власного місця у кровопролитній війні за існування, яку ведуть її співгромадяни.

Як ви сприйняли новину, що ваша стрічка відібрана в офіційний конкурс короткого метру Канн?

– Для мене це була несподіванка. Ми завершили фільм у січні, відправили в Канн у березні. Думали – а раптом? Якимось мені зателефонував Дам'ян та сказав: «Настя, вибирай сукню на червону доріжку». Я йому відповіла, що не маю часу на жарти, але виявилось, що це правда. Та я тільки тоді заспокоїлася, коли ми отримали офіційний лист фестивалю.

– Чому, на вашу думку, стрічку взяли в конкурс?

– Це питання мене теж цікавило. Приїхавши в Канн, я зайшла до офісу «селекторів», щоб поспілкуватися з людьми з відбіркової комісії. Вони мені щиро дякували: для них цей фільм став відкриттям у тому сенсі, що він знайомить з новим досвідом такої реальності війни. І що крізь цю персональну історію про прості, але базові речі розумієш, що таке війна.

– Що підштовхнуло на створення фільму?

– Я виїхала в Польщу, а потім до Німеччини з початком повномасштабного вторгнення і записувала все, що зі мною відбувалося. У мене було бажання втілити свій психологічний досвід. Мое перше повернення додому настільки вразило мене, що я вирішила його зафіксувати. Коли в серпні повернулася до Києва, я записувала багато свідків, і цей досвід – один з найсильніших у моєму житті – виявився досвідом ще багатьох моїх знайо-

Кінорежисерка Анастасія Солоневич.

мих і друзів, тож це стало не тільки моєю історією. Вона інтимна й водночас поліфонічна – в ній чути голоси інших людей, які живуть в Україні. Мої герої – це звичайні люди, не актори, й ми надали їм можливість висловити свої думки та почуття.

– Ваша героїня Лера – невпевнена, вразлива, чутлива. В неї немає певного плану, вона не приймає майже жодних рішень. Це «героїня нашого часу»?

– Індустрія привчила нас до формату фільмів, під час перегляду яких ми нагадуємо аудиторію Стародавнього Риму, що в екстазі спостерігала за гладіаторськими боями. Видовищність у вчинках не є запорукою «правильного героя». Прийняття рішень може бути різної «напруги й інтенсивності». Чи слід порівнювати героїв Брессона, Ханеке, Крісті Пую, Нурі Джейлана й героїв Тарантіно та Джонатана Блейзера й казати, що герой в якомусь фільмі робить більший вчинок і приймає важливіше рішення, ніж в іншому? Я не вважаю, що моя героїня інфантильна. Її чутливість – це не слабкість. Вона приймає рішення – перше з початку війни – повернутися додому. Але вона не звикла до нової реальності так, як звикли її близькі. Уже не буде «так, як було», реальність викривлена. Лера не знає, як вчинити. І це природна реакція. Для неї – цей «дотик» до війни виявився надто травматичним. У Берліні в неї теж немає відчуття дому, вона десь посеред-

Анімація Людмили Ткачикової: життя як казки і казки як життя

Анастасія Канівець

Людмила Ткачикова.

ині. Тому фінал є символічним, що підсумовує драму, таку знайому нашим співвітчизникам, хто виїхав за кордон.

– У фільмі немає війни як такої...

– Я хотіла, щоб глядачі побачили війну на буденному, рутинному рівні. І наш фільм якраз про цю буденність – про цю ненормальну реальність. Коли ти стоїш у підземному переході під час повітряної тривоги і поруч спілкуються жінки, й одна з них каже, що може не встигнути запекти качку на Різдво, тому що може не бути електрики, й вона качку заготувала вже зараз. Чи юнаки на своїй вечірці замість спілкування на молодіжні теми рахують загиблих ворогів. Показ війни як такої – з жертвами, руйнуваннями – може викликати реакцію відторгнення. Я дуже вдячна людям Польщі, Німеччини – за підтримку у нашій боротьбі. Однак я бачу багато тих, хто починає «закриватися» від війни. Тому я вибрала такий «тендітний» інструмент – фіксацію реальності, коли люди спокійно розмовляють про міни, блекаути та відсутність води – і це, на мій погляд, може більше вплинути на глядачів.

– Коли можна буде побачити ваш фільм в Україні?

– Ми надіслали заявки на Київський міжнародний фестиваль короткометражних фільмів (KISFF), на фестиваль «Молодість». Якщо пройдемо відбір, то глядачі в Україні його побачать. Зараз у нас є активною фестивальна історія, тому у вільному доступі стрічки нема.

– Коли ви вперше зустрілися зі своєю професією і як розвивався ваш особистий «сюжет»?

– «Мені тринадцятий минало», коли я потрапила на знімальний майданчик. Мій батько – режисер-документаліст, працював на студії «Укркінохроніка» та на телебаченні. А бабуся обожає театр, і атмосфера театрального закулісся мені знайома з дитинства. У мене була камера – я багато фотографувала і знімала, потім закінчила університет і працювала в Україні. «Як це було» – мій другий фільм. Перший (до речі, з тією ж акторкою Валерією Березовською) – так і залишився на студентській «поліції». В Канн я приїхала не тільки з фільмом, а й з ідеєю повного метра (вже є сінOPSIS), і спілкувалася з продюсерами. Деякі зацікавилися, тому працюватиму далі.

– Яке кіно «ваше» – стилістично, тематично?

– Мені подобається кіно режисерів іранської «нової хвилі» – Аббаса Кіаростамі, Джафара Панахі, наприклад, подобається кіно Міхаеля Ханеке. Воно, як кажуть, «тихе». Це глибокі історії із дослідженням людської психології, де «трансляція» переживань людини іде зовні «тихим струмком» – без великої експресії, але в ньому постійно відчувається внутрішня напруга.

– Якщо журі відзначить ваш фільм, що скажете зі сцени?

– Я приготувала промову. Вона – про мою країну й нашу стрічку в контексті війни. А якщо ні, то можливість показати свій фільм фахівцям, пресі з усього світу, великому колу глядачів для мене – це вже перемога.

27 травня, Канн.

Перше, з чим асоціюється казка в українській анімації, – екранізації багатого національного фольклору. Але ж «казка» – це щось набагато ширше! Й українські письменники і письменниці різних часів творять чимало вартого перенесення на екран, зокрема анімаційний. А говорячи про вдалі приклади таких перенесень – не можна не згадати Людмилу Ткачикову.

Киянка Людмила Ткачикова (нар. 3.09.1959) є випускницею того самого Київського інженерно-будівельного інституту, з якого вийшла у світ ціла плеяда майстрів української анімації, починаючи від Володимира Дахна, Давида Черкаського, Алли Грачової... Закінчивши архітектурний факультет інституту (1977), у 1983 Ткачикова прийшла на курси художників-аніматорів на кіностудії «Київнаукфільм». Як аніматорка безпосередньо «оживляла» намальованих персонажів із серії Володимира Дахна («Як козаки на весіллі гуляли», 1984, «Як козаки інопланетян зустрічали», 1987), стрічок «Твій люблячий друг» Олени Барінової за листами Льюїса Керролла (1984), «Ненаписаний лист» Євгена Сивоконя (1985), «Гаврош» Ірини Гурвич за епізодом зі «Знедолених» Віктора Гюго, «Історія про дівчинку, яка наступила на хліб» Алли Грачової за казкою Ганса Крістіана Андерсена (1986) тощо. А за п'ять років з'явилася перша режисерська робота, яка засвідчила появу в київському анімаційному колі нової яскравої авторки...